

Громадська Думка

ПЕРЕДПЛАТА:
(Ціна 1. прил. в таборі 4 ф.)
" " поез таб. 5 ф.)
На місяць в таборі . . 30 ф.
позв табор. 40 ф.
На 3 місяці в таборі . . 90 ф.
" " поез таб. 1 м. 20 ф.

ЧАСОПІСЬ ПОЛОНЕНИХ УКРАЇНЦІВ у ВЕЦЛЯРІ.

— ВИХОДИТЬ ЩО ЧЕТВЕРГА Й ЩО НЕДІЛІ. —

АДРЕСА:
Ukrainischer
Unterrichts-Ausschuss
Lagerzeitung
in Wetzlar.

Видав „Видавниче Товариство імені Б. Грінченка“.

Ч. 76. (123).

Неділя, 4. листопаду 1917.

Рік III.

Сьомого листопаду.

В життю народів бувають хвили, які звертають на себе особлившу увагу через те, що тоді сталося щось незвичайного, щось такого, що дало важні наслідки в розвою сього чи іншого народу.

Такою хвилю в історії нашого народу буде раз на все хвиля, коли в нас на Україні зачався політичний рух, наслідком якого було повстання Центральної Ради в Києві і Генерального Секретаріату.

Такі незвичайні хвили бувають і в історії походиноких країн, городів чи сел.

I от і наша Українська Громада пережила таку хвилю.

Дня 7. листопаду с. р. буде як-раз рік, коли така незвичайна хвиля перейшла в нашій громаді. Се було тоді, як віралася Установча Рада і уложила конституцію для нашої Української Громади у Вецліарі. Хвиля дійсно незвичайна, бо відтоді наша громада почала жити своїм життям. Вона вибрала у себе свій парламент—Народну Раду і своє правительство—Генеральну Старшину. А цього було дуже багато.

Немов би передчуваючи українську революцію, яка поставила Центральну Раду і Генеральний Секретаріат, ми у себе кілька місяців передтим добились того, що після сталось на Україні.

Наша Народна Рада—це те для нашої громади, що для центральної України Центральна Рада, і наша Генеральна Старшина се таке правительство для нашої громади, як Генеральний Секретаріат у Києві.

I коли наша Україна може величатись тим, що вона поставила у себе свої власті, то і наші маленький громаді можна повеличатись тим, що і вона у себе щось подібного потрафила зробити.

Правда, наші шляхи неоднакові. Там у Києві йдуть широкими шляхами, ми тут маленьким шляхчиком, але ся стежечкою, але ся стежечкою провадить до тієї самої цілі і вона війде ся в широким шляхом.

А сей шлях запровадив український народ вже до автономної України і шлях цей ще

не скінчив ся, ба—він іде аж до самостійної України.

Тай ще ми можемо тішити ся з того, що ми тут в нашій громаді, перешовши стежечкою самостійного життя, показали, що ми потрафимо самостійно управляти собою.

Ми показали разом з тим, що вміємо пошанувати владу, яка вийшла від нас.

Се не те, що давня московська влада, що тяжла над нами. Наша Народна Рада і Генеральна Старшина—це наші власті, що ми їх самі собі поставили. Вони з наші, і ми їх навчилися шанувати.

А се може бути запорукою, що, коли ми вернемось на Україну та подівимось на Київ і там побачимо наші Українські власті, то ми і їх будемо відіти шанувати.

I тут ціла вага дня 7. листопаду 1916. р. Перешовши тут школу, ми вернемо ся на Україну з тим почуттям, що організація є конечно потрібна, і що коли ми будемо зорганізовані, то ми потрафимо самі господарювати у своєму краї—одержаві, не шукаючи опіки чи помочі ні у Москви, ні у Ліпши.

T.

Гей, вставайте!

Гей, вставайте, прокидайтесь
Зі сну вікового,
Не марнуйте, не теряйте
Часу дорогого!

Он зірниця вже підбилася
I кругом світас;
Вже схід сонця червоніс,
Темрява зникас.

Сором спати в сю годину...
Гей, брати, вставайте!
Час до праці... годі спати!
День настав,—погляньте.

Уже сонечко зіходить,
Мраку розганяє
I промінням животворним
Землю обливас.

Гей, скоріше, братя мілі,
Очі премивайте
I до спільнії роботи
В добрий час ставайте!

„Куй залізо, як гаряче“,—
Кажуть старі люди,—
To-ж вставайте,—хто не встане,
Жалкувати буде!

Іх. Плаво.

З ГАЗЕТ.

Шолітичні вороги.

„Нова Рада“, ч. 101, з 30. липня (ст. ст.) 1917 р., у вступній статті п. з. „Український рух і темні сили“ стверджує факт ворожості до українського руху, як такого, з боку російських чорносотенних і демократичних кругів. Головні напади їх та провокаційна робота темних сил направлені не тільки проти українізації війська, а таксамо й проти всього того, що зміцнює й поширює український рух. Темні злі сили, що пробують ще спинити український рух, доправдали свою роботу до розстрілу Богданівців і далі всіма засобами силкують ся ворожко настроювати людість проти українства, називаючи український рух „австрійською“ та „німецькою“ інтрігою.

Про цю роботу „Нова Рада“ пише:

Всіма силами наші вороги будуть і плекають ненависть до Українців, допускають ся наклепів та націковування, і нема сумніву, що стрілянина та образи богданівців з боку кириасірів і показують, що стріляли та ображали зовсім не охоронці ладу й дисципліни, а розпропагандовані членються агітацією політичні вороги. Потрохи серед війська й громадянства російського ширить ся непомітно ненависть до українського національного руху, при чому в першу чергу підкреслюється, що український рух—ворожий до Росії, що причини заколоту й безладі—в Українцях...

Далі в статті говорить ся:

Все це показує, що українсько-російські відносини ступають на ціліх небезпечний, що Українці й Росіяне розбиваються на два ворожі табори, які один одному ніяк не віряті і ладні в кожному вчинкові бачити тільки лиху думку, тільки лихий намір та захватні й нечесні заходи.

З приводу тих закидів, що деякі Українці розвивають діяльність не для своєї народної справи, а для інтересу чужих держав, „Нова Рада“ зазначує: „ми все-таки цьому не віримо“, і далі говорить:

„Для прикладу згадаємо про „Союз визволення України“, од якого у свій час одмежувалися українські одновіддалі круги, і якому у цього часу не подавоно приятельської рукі в Україні, хоч цей „Союз“ і змінив позицію що до війни та взагалі

робить чимало такого, що заслуговує на певне признання й позитивну оцінку“.

Вкінці вказується ся:

„Представники революційної демократії та чорносотенна й поступова преса засвоїли собі один погляд, один тон що до українських справ.“

Себто тон безоглядної ворожості.

* * *

В ч. 107. „Нової Ради“, за 6. серпня (ст. ст.) 1917 р., в статті „Знов „prusькі марки“ знаходимо різку відповідь на силкування ворогів українства провадити боротьбу з ним старими методами царизму. З приводу закидів Українцям про „австрійську інтрігу“ та „prusькі марки“ газета говорить, що подібні методи оплямовування своїх противників з боку заістніх сил імперіялістичної Росії не нові:

„В найновіший історії Росії таких прикладів маємо досить. Згадаємо тільки ті „японські мільйони“, за які ніби-то зроблено революцію 1905. року; згадаємо ті „фінляндські марки“, за які ніби-то куплено сполучту російської поступової преси; згадаймо ті німениці, „еврейські деніги“, які всюди плутають ся, всіх і все мають купити, що не стоять в таборі чорносотенців. Ці содержанці й запроданці, що тільки й животіли за темні гроші департамента поліції, що обірвачи чорпали в рентнельного фонду, всі оті Маркови та Дубровини, двохголові орлята та Куделенчих—вони з власного досвіду іншої роботи, як роботи за гроті, собі й уявити не можуть і, знеслаєдні самі, силкують ся ворогів своїх зневільяти як-раз тим, на чому сами попекли ся“.

В. Г.

Подасмо нашим читачам цікаву промову із засідань Української Центральної Ради (шоста сесія, вечірнє засідання 7. серпня) в справі „інструкції“, що передруковуємо зі звідомлення київської „Нової Ради“, ч. 109, за 9. серпня (ст. ст.) 1917 р., яке редакція „Громадської Думки“ тільки що одержала:

Промова Григорієва.

Григорієв думає, що держава не повинна бути для соціалістів якимсь фетишом. Не народ для держави, а держава для народу. Держава повинна служити інтересам народу, коли ж вона не задоволяє цієї вимоги, то вона і непотрібна. Національний наш конгрес зробив велику помилку тим, що задавив голоси

самостійників, забештав Іхнію ідею і, вирішивши наперед волю народу українського, став на шлях федерації, рішуче відкинувші думку про самостійність. Треба хоч тепер дати волю агітації всім напрямкам української думки, бо цим предрішенням волі нашого народу, цею нашою довірливостю скористувались Росіяне і тепер ми мусимо боротись з ними нерівною зброєю.

Російський народ, як такий, до сі ще не виявив своєї політичної думки і не може бути мови про наше довір'я, чи недовіра цьому народу. Ведуть політику лише певні частини цього народу, певні партії. Іх то політику ми знаємо і тільки про довір'я до них може бути мова. Нас російські партії завше закликали до довір'я, але нам вони не вірили і не вірють, що показує ця сама інструкція. Щоб бороти ся з ними однаковою зброєю, то треба нам засвоїти собі Іхні тактику. Нам не треба з ними ворогувати, але не треба також наперед висловлювати свого безумовного довір'я, як миробили досі. *Живімо як брати, але торгуємося як „кадети.“* (Опески.)

Церетелі якось сказав, що національні самоозначення кінчастя ся там, де починається ся розведення демократії. Це фраза гарна, але конкретний зміст в ній зовсім не великий, бо на кожному кроці до самоозначення можна висувати це „роздведення.“ Петербурзький „Світъ раб. и солд. депут.“ не влякається призначати суверенне право кожного народу на цілковите державне відокремлення, а ми цього злікалися. Нам кажуть, що „государство-відь“ не вважають можливим зробити того чи цього, бо так нігде ще не робилось. А ми скажемо, що ті люди, котрі творили нові державні форми, ніколи не радились з ученими „государство-відьами“, які для нас в пророкахи чи оракулами. Ми хочемо творити нову форму державного життя і коли „государство-відь“ не знають що цеї нової форми, то нехай тепер візьмуть та запишуть П в свої книжки. Не знали по якому підручнику учили „государство-відь“ історію, бо учні ще з 1-ї класи знають, що Запоріжжя було на Катеринославщині! що це теж Україна, а юридична комісія, зо всіма своїми Нольдами не знає цього! (Опески, сміх.)

Коли б правительство не бралось вирішувати справу автономії практично, то можна було б задовільнитись принципіальним призначенням автономії, але коли воно бореться за практичне вирішення, то нехай же відразу вирішує так, як нам треба. Ми не хочемо тепер

же творити автономію, ми хочемо і можемо П підготовляти всіма способами, які нам вдаються найкращими. Коли ми приймемо інструкцію, то покажемо, що ми ще не доросли до політичного життя. Нам треба бути тим шляхом, котрим йшли наші учителі в цій справі,—торгувати ся. Передати інструкцію в юридичну комісію і нехай вона маринується там років кілька... (гучні оплески), а Генеральний Секретаріят нехай працює тимчасом по тому статутові, який ми виробили і затвердили. Ми не відкидаємо інструкції, але вона здається нам *непідходящою*, як непідходящим здав ся тимчасовим діям наш статут.

(Промова викривається оплесками і покликанням „Слава“).

3 УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ.

Відокремлення Українців у відділи армії.

До Штокгольму доносять 27. жовтня: З Гельсінфорсу сповіщають, що між російськими військами, які стоять у Фінляндії, відбулося останніми діями відокремлення українських відділів як у сухопутним війську, так і на флоті. Основою до цього випадку було мабуть предложение київської Української Центральної Ради з 14. жовтня с. р., звернене до Ради робочих і салдатів в Гельсінфорсі ѹ до Центрального комітету балтійської флоті в цій справі. У вояній пристані на круїзнику „Свеаборг“ повісає від 20. жовтня жовтоблакитна українська хоругва побіч російського флагу. Другі воянні кораблі вивісили, побіч воянного флагу, червону революційну хоругву.

(Франкф. Цайтн. з 1. лист. рано).

Виступлення кадетів з Укр. Центр. Ради.

Зі Штокгольму доносять після „Річі“: Приналежні до кадетської партії члени Української Центральної Ради заявили своє виступлення з У. Ц. Ради на тій основі, що скликання Українського Сейму на день 6. листопаду, порішене У. Ц. Радою, противить ся приреченню, даному раніш петроградському тимчасовому правительству. Далі не можуть кадети заявити свої згоди з творенiem окремого українського війська, яке зараз починається ся, та з уве-

деннем української мови, як урядової на Україні. Після їх думки, рішення українського правительства взяти участь *самостійними* представництвом на будущій мировій конференції при переговорах—є дальший крок до свідомого розшиматування Росії.

Панам кадетам скажем від себе: з Богом, Парасю, і без кадетів світ буде!

[Франкф. Цайтн. 1. лист. рано].

„М'яри“ Росії проти України.

Петроградська телеграфічна агенція сповіщає: Наслідком стремління до відокремлення від Росії, яке завсідіє зачиначе з притиском Генеральний Секретаріят України, порішило тимчасове правительство у відплату за це насамперед відмовити всіх грошевих засобів Україні, які вона одержувала задля своєї управи.

[Франкф. Цайтн. з 2. лист. пол.].

Ця „м'яра“ російського правительства зверне Україну в дороги мирного полагодження відносин до Росії на дорогу боротьби і загоряння.

Та Україна найде в себе засоби на покриття коштів адміністрації і без російського правительства—але як вона відмовить податку Росії, то побачимо, хто краще на цім вийде.

Про ці всі справи, порушені в тих трох вістях, ми поговоримо в слідуючім ч. „Громадської Думки“. (Ред.)

Українське шкільництво.

Передрук з «Рідного Слова». (Див. ч. 74 «Громадськ. Думки».)

26) В. с. Цирі, пинського повіту, Укр. Народ. Школа, відкрита 25. червня 1917. року. Мас дві групи. Всіх учнів разом 37. Учит. Глебецький Г.

Школа присвячена імені нашого українського вченого Михайла Драгоманова.

27) В. с. Бірках, ковельськ. пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 30. червня ц. р. Мас дві групи. Всіх учнів 38. Учит. Гайдук Ф.

Школа присвячена імені українського гетьмана Богдана Хмельницького.

28) В. с. Снітів, кобр. пов., Укр. Нар. Шк., відкрита 15. серпня ц. р. Мас дві групи. Учнів разом 40. Учит. Прилученко О.

29) В. с. Горках, кобр. пов., Укр. Нар. Шк., відкрита 20. серпня ц. р. Мас дві групи. Всіх учнів разом 65. Учит. Кривоніг П.

30) В. с. Клементово, кобр. пов., Укр. Нар. Шк., відкрита 25. серпня ц. р. Одна група. Всіх учнів 38. Учит. Сашук М.

31) В. с. Осовці, кобр. пов., Укр. Нар. Шк., відкрита 29. серпня ц. р. Одна група. Всіх учнів 35. Учит. Майченко К.

32) В. с. Гутово, кобр. пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 30. серпня ц. р. Одна група. Всіх учнів 38. Учит. Заверюха С.

33) В. с. Ветлах, кобр. пов., Укр. Нар. Шк., відкрита 25. серпня ц. р. Одна група. Всіх учнів 70. Учит. Василенко В.

34) В. с. Сварині, кобр. пов., Укр. Нар. Шк., відкрита 25. серпня. Дві групи. Всіх учнів 60. Учит. Катеринюк О.

35) В. с. Білінек, кобр. пов., Укр. Нар. Шк., відкрита 6. вересня ц. р. Одна група. Всіх учнів 38. Учит. Нюренко П.

36) В. с. Кубикові, кобр. пов., Укр. Народ. Школа, відкрита 9. жовтня ц. р. Одна група. Учнів 38. Наумчик А., підпомагає Калина М.

37) В. с. Вітарти, кобр. пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 15. серпня ц. р. Мас дві групи. Всіх учнів разом 66. Учит. Привидинець П. Підпомагає Гонта.

38) В. с. Рачиці, кобр. пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 10. вересня ц. р. Всіх учнів 40. Учит. Андріюк С.

39) В. с. Велика-Глуша, кобр. пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 10. серпня 1917. року, Мас дві групи. Всіх учнів 70. Учит. Ковзолович Л. Підпомагає Миколасенко Д.

Школа присвячена імені табору полонених Українців у Зальцведелі (Німеччина).

40) В. с. Зарічче, кобр. пов., Україн. Народ. Шк., відкрита 20. вересня ц. р. Мас дві групи. Всіх учнів разом 95. Учит. Шумович Н. і Волошевич Л.

Школа присвячена імені табору полонених Українців у Ращтаті (Німеччина).

41) В. с. Ворокомелі, кобр. пов., Укр. Народ. Шк., відкрита 14. серпня ц. р. Мас дві групи. Всіх учнів разом 65. Учит. Аркан I.

Школа присвячена імені табору полонених Українців у Венцлярі (Німеччина).

За наукою в цих вище перечислених школах наглядає учитель Василь Лобода.

Полонені слов'яні в Росії.

Цю статтю в ціlosti передрукуємо з київської „Нової Ради“, ч. 109, з 9. серпня (ст. ст.) с. р., в якої читачі побачать, які гірке життя попадається на наших братах, полонених Галичанам, в матушкі Росії! (Ред.).

Стаття добродія Петра Е. в „Н. Р.“ № 80 під заголовком: „Українці в німецькому полоні“ дала мені привід показати з листів і з оповідань наочних свідків життя полонених слов'ян в Росії.

Придивіться, як живеться полоненим в російському полоні, а спєціально галицьким Українцям, по-декуди навіть нині у вільний“ Росії. Офіцери Українців в Галичині сидять майже всі по тюрам, або на тюремному стапі в таких (мені звісних) містах: в Саратові І. Ганнилевич та інші, в Усть-Сисольську Вологод. губ., в тюрмі Дм. Блавацького в тюремишах; в Тюмені Тобольськ. губ. Д. Мельник і тов. Про Симбірськ, Вологду, Орел, Ташкент і т. д. по-добріньку не маю, але в оповідань знаю, що там не краща доля відгаданих. А більшість з них вже

третій рік в полоні і всі як один констатують, що Іхня доля за старого режиму була краща, як тепер: тоді був один начальник і його треба було слухатись, а тепер кожний салдат по своєму приказав й кожному примушено коритись. Давніше платили салдатам тільки за те, що там куплять харчі, а тепер салдати самовільно діляться ся грішими, які Ім дають на те, щоб купити харч, і полонені офіцери вдоволені, як що бодай щось із цього одержать, бо самих у місто не пускають. Є між ними спеціалісти: техніки, гімназіальні учителі, банківські робітники, юристи, організатори-кооператори і т. п., які дуже потрібні тепер на Україні. Охота втікати у них тепер зовсім зникла й вони в кожному місті назначають, що були, і будуть тільки українськими патріотами. Старання У. Ц. Р. спровадити Іх сюди хоч в табори, від чого не привели через перешкоди в боку воєнних начальників, які забувають, що міжнародне право дозволяє звільнити полоненого з тюремного режimu, як що він дасть слово честі, що не втече з полону до скінчення війни.

Багато гірше становище полонених салдатів. Зачину від тих, що

працюють при будові залізниць. Умовини життя в губ. Олонецькій і Архангельській, в околицях, куди висилають бранців на роботи при будові залізниць, навіть в нормальних часах дуже тяжкі. Щож тепер: комунікація майже не можлива, між непрохідними болотами діріг майже немає, а довідживності такий, що залізничні робітники цілими тижнями окрім чаю та тухлої каші—не одержують нічого. До цього треба додати звичайну в нинішніх часах ріжноманітність військових і горожанських властей, котрі найчастіше не знають компетенції свого урядування і не мають нависнє постановлені на те, щоби кожного разу погрішти становище полонених, які тут з правилами не є людьми. Звісна Мурманська залізниця, за яку міністр Трепов одержав хрест за службу, пригадує будову Петрограду за Петра Великого; там погинули десятки тисяч галицьких Українців, не згадуючи вже полонених інших націй. Один Українець-галичанин, якого доля держала там два роки, змалював мені картину чистого пекла, у якому пробувають там ще й тепер полонені. Від Кандалача вниз і гору, по усій лінії, розкине-

ні деревяні бараки для бранців. Це будні, темні та тісні пивниці, повні паразитів, де замісць ліжок голі, без дрібочки соломи, прічі. Замюю в них студень до 45°, а одиноке прикриття бранців—це подергти, ще в дому, плащи, часто-густо мокрі від снігу, в якому працюють цілій день. Багатох зганяють у день хорих нагайкою до прапр., а працюють там літом і замою в літній одязі. Харчують ся переважно хліблом і водою, або тухлою кашею.

Через це всі бараки переповнені хорими на цингу, гангрену і сухоти. Лікарською допомогою майже немає, а як що знайдеться ся де фельдшер, то який лік може допомогти хорому, коли він не одержує здорової поживи? Отже вигляд Іх страшний: лежать чорні, худі, беззубі, тіло відпадає. Багато божевільних. Буває й таке, що полонені реагують проти насильств і не хочуть іти на роботу в болота. Але на це є стражники і славні російські підрядники підприємці. Перші на конях доганяють віткача, приводять в барак і в присутності других б'ють.

Підприємці мають для цієї цілі плачених спеціалістів: гайдуків-козаків або черкесів, які гонять бран-

Під числами 39, 40 і 41 Народні Школи присвячено, як уже говорилося, Українцям, що живуть у полоні й то тільки в таборах—у Зальцведелі, Ращтаді й Вецларі, що попали в полон, якою російські бранці, що воювали під час теперішньої війни „не за Україну, а за П. ката“. Перебуваючи в полоні, наїші земляки часу не марнували—вчилися самі і других учили. Вчилися бути передовими вірними горожанами свого рідного краю—України. Розпізнавали в полоні свій край, міркували над його лісами, долами та ланами, добро в яких тече в чужу панську кишень. Наїші полонені земляки в зорганізований спосіб порішили свій рідний край визволити, властиво помагати всім тим своїм братам, що боряться за волю України. Своїм невільницьким, зате гучним, голосом наші брати, що в полоні, не раз відгукувалися на нелюдські вчинки тих ворогів, що нечесно посягали на права й волю України. Підпомагають земляки із полону також і тем, що складають незначні, але варточні жертви для рідних шкіл на Підляшші, Холмщині, Подільї й Волині. Не один олівець та зошит куплено на їх гроші для малих школярів! „Борімся хоч із темнотою наших цих країв,—як каже де хто з полонених земляків,—хоч манюємою капкою свого нужденого гроша, коли не маємо зможи бороти ся інакше“. А темноти в цих краях аж забагато. Серед цієї темноти павуки позивають собі тенета тай розкошують із праці рук нашого Українца.

Велика дяка Вам, Земляки, за Вашу поміч!

В цих школах учать ся умрозуму ваші діти (напевно хтось із вас є батьками їх), щоб могти вміло жити на світі для себе, для родини, для громади і для рідного Ім краю України!

Ів. Невеселий.

З РОСІЙСЬКОГО ЖИТТЯ.

Рада робочих і салдатів.

Зі Штокгольму доносять: Всій Україні покришкою до нового гостого походу правителства проти большевиків в мініме грізне становище петроградських большевицьких фабричних, виділів яким приписується маніфестація за миром минулого пятниці на Невськім про-

спекті, а рівночасно темні монархічні затримані. Несподіване повідомлення головнокомандуючого на північному фронти про потребу видалення гарнізону з Петрограду являється по-літичним способом проти так званого генерального штабу, який установила Рада робочих і салдатів. Звертає увагу голос дотеперішнього головного органу Ради салдатів і робочих „Ізвістії“, що обговорює теперішню країну в русі Рад робочих і салдатів і твердить, будто би вплив їх постійно меншав в цілому краю. Це становище часописи „Ізвістії“ висловлюється цим фактом, що зараз відбувається в Петрограді конференція представників усіх Рад робочих і салдатів північних губерній. Вона пливе по величезних водах, як петроградська Рада робочих і салдатів по уступленню з неї Чхеїдзе Й. Церетелі під проводом теперішнього председателя Троцького. Тільки в петроградськім виділі представників Рад робочих і салдатів удержали свій вплив умірковані елементи (меншевики) російського соціалізму. Кожде роздроблене сил, прихильників мирові, підирається в боку тимчасового правителства, яке хоче мати вільну руку для власної мирової політики.

(Франкф. Цайт. в 31. жов. веч.).

Російсько-фінляндські переговори.

До Штокгольму наспіла вість з Гельсінфорсом: Переговори межи Росії та Фінляндією, що до форми правління Фінляндії, правителства та відносин обох країв розвилися. Наради в Гельсінфорсі перервані; приготовлюється ся тепер у Фінляндії тимчасова згода що до управи.

В Гельсінфорсі окружив відділ матросів, між ними кількох з затонувшого кор. „Слава“, старий студентський дім і окружні вулиці уладили довгими годинами безуспішний трус за забороненою зброяєю. Цей випадок дав привід до виступу польського університетського ректора і викликав в цілім місті сильне розраження.

У Штокгольмі находитися зараз професор фон-Вендт в Гельсінфорсі, щоби вести переговори, як представник фінляндської держави, відшведським правителством в справі дозволу перевозу засобів поживи з Америки та приготувати облегчення, щоби відвернуту від Фінляндії грозу голоду. З доставлених для Росії засобів збіжжя вартості 60 мільйонів одержала Фінляндія тільки дуже малу частину.

(Франкф. Цайт. в 1. лист. рано).

Конференція політиків Родзянка.

З Москви доносять петроградська телеграфна агенція: Конференція політиків під проводом Родзянка ухвалила на кінці своїх нарад рішення: Конференція уповажує представників петроградського вступного парламенту обстоювати у правителства це, щоби відтягнути армію негайно від політики, обмежити діяльність полкових виділів виключно питаннями господарки, впровадити знову дисципліну, скріпіти владу централізованою місцевими властями, відновити публичний порядок всюди проголошеним воєнного стану в околицях обхоплених анархією і понехати всіх небезпечних справ перебудованим господарського життя краю на соціалістичних основах.

(Франкф. Цайт. в 31. жов. рано).

„Гавас“ доносять з Петрограду: Через безустанні неспокої проголошенні в багатьох містах і повітах воєнний стан.

[Франкф. Цайтунг в 31. жов. веч.].

Селинська рада проти конгресу Рад роб. і салд.

Після петроградського звідомлення „Гаваса“ сел. Рада ухвалила рішення всіма голосами проти трьох, в якім противився ся скликання конгресу Рад робочих і салдатів в Петрограді на день 2. листопаду.

(Франкф. Цайт. в 31. жов. рано).

Союз козаків в Катеринодарі.

Петроград. Тел. Агенція доносять: Загальний конгрес козаків південно-східної Росії, який відбувся в Катеринодарі (на Кубані), порушив заснувати союз козаків в околиці Дону, Астрахані, Кубані й Кавказу, щоби утворити сильну національну владу (?) і допомогти рішучаючій боротьбі проти анархії.

(Франкф. Цайтунг в 24. жов. пол.).

Союз козаків на конференції союзників.

„Гавас“ доносять, що союз козаків порішив вислати на парижьку конференцію союзників власного представника і назначив президента союзу на цей уряд. Президентом мабуть буде отаман Каледин.

(Франкф. Цайтунг в 31. жов. рано).

ців до роботи навіть тоді, коли ці беасилі падають в ніг.

Про яку-небудь платню за роботу бранцям ще тепер немає мови. Малотого відбігають їх власні гроші, а bona віть ті, що їм рідня з Австрії прислає.

Другим, може ще страшнішим від природи лихом для полонених являється ся славні російські підрядчаки. На їх совісти тисячі загублених полонених; однак вони в класичним спокоєм далі набивають свої кишені коштом життя нещасних. Такими показались: Романов, Соколов, Бондаренко, Масуков, Кустрахов та інші. Вони годували їх годують бранців недопеченим хлібом і гнилою рибою або тухлою кашою. Немалосердна природа і підрядчаки утворили між полоненими на Мурмані чисте пекло.

При роботі на позиціях від Балтійського моря до Барановичів працюють кільканадцять тисяч австрійських полонених, а велика більшість з них—це галицькі Українці. Доля їх також не краса. На прохарчування здорових, що дійсно працюють, віддає казна по 11%, к. денно, крім хліба і чаю в мінімальній порції, а для хорих, які не в сили вже йти на роботу, а по ураді-

вому називається, котрі „віддихають“, призначено денно по $7\frac{1}{2}$ коп. з хлібом і часом. Але як всіду, так і тут полонені одержують, як згадано, тільки хліб і чай і ще рибу, наполовину гнилу; гроші не доходять до них. Коли начальство обходить ся по людськи, то ще жити можна, але на жаль—багато людей без совісти, які знущаються над безборонними, хоч ніхто від них цього не вимагає. Таким був в одній місцевості фельдфебель Місай, справжній „бич божий“ для бранців. Цей вважав їх своїми невольниками, знущався над ними і визискував їх, як хотів: висилав їх на приватні роботи, а зароблені гроші силою відбірав собі. В кінці І Юмому скрутило голову вище начальство. Але становище бранців не поліпшилося. Ні одяжі, ні чобіт Ім не дають, тільки личаки, в яких приходиться ся бранцям працювати заміною в снігу, а літом в болоті. Всякі скарги перед вищим начальством безнадійні. Ще й досі не подумано про будову бараків для полонених, а замість того використували власти евакуовані фабрики, млини, ріжні клузи, де держать до 400 людей під одним дахом. Ні вікон в

Неспокої в Росії на Україні.

Зі Штокгольму доносять: Неспокої проявляються ся в губерніях: Могилівській, Тамбовській, Рязанській, Володимирській, на Кавказі і в Омську, та на Поділлі на Україні.

(Франкф. Цайтунг, 31. жовтня рано).

Анархія в Росії.

Штокгольм. „Berliner Lokal Anzeiger“ подає вислід недавнішого засідання ради російських міністерств про анархію в краю. По додженим там відомостям панує цілком анархія в середніх і південніх губерніях, а також в Сибірі і на Кавказі. Найlixіше виглядає Москва, Твер, Казань, Вятка, Вороніж, Рязань, Тула, Калуга, Орел, Смоленськ, Мінськ, Псков, Чернігів, Київ, Херсон, Катеринослав, Полтава, Харків і Бесарабія. В п'ять шести частинах Росії панує тепер розлад. Із Поділля надіслано таку телеграму: „Я не маю сили запобігти всім бідам. Люди масами видають ся й села нищать ся. Правительственний комісар (губернатор) Каменев“. (Р. С.).

Естонський полк в Гельсінфорсі.

До Штокгольму доносять з Гельсінфорсу: Естонські салдати тутешнього гарнізону порішили утворити власний полк, який має постійно лишити ся в Фінляндії.

(Франкф. Цайт. в 1. лист. пол.).

Вісти зі світу.

ЗМІНА В НІМЕЦЬКІМ ПРАВИТЕЛЬСТВІ.

Канцлер Німецької держави Д-р Міхаельс подав ся до димісії під натиском парламентарів партій.

Переговори що до назначення нового канцлера тривали цілу середу і наближуються ся до позитивного результату. На приміті є така ліста: Державний канцлер і міністер президент має бути баварським президентом міністрів гр. фон-Гейтлінг (центр.), його заступник—Ф. Шар (нар. парт.), заступник президента міністрів—Фрідберг (нац. лібер.). Вони мають утворити трійцю, яка обійме керм у цілій державі у зваженні парламентарів партіями.

До сеї події займає слово берлінська часопись „Генераль-Анцайгер“: „Досі стоїть все на нашим

лісничий Туров. Цей гонить до роботи бранців майже голих, а годус—не дай Господа.

Не можна заперечити, що воєнні часи привчили нас дивитись на жорстокості. Ми в жахом і розпухою в душі думаємо про те, що діється ся тепер з сотнями тисяч людей, наших братів, не раз нам найближчих. Не раз чуємо, як ці нещасні гинуть на полі боротьби, як лани кошені кулеметами, душені газами, у вовчих ямах, у звоях кільчатих сіток, топлять ся в ріках власної крові. А однак це не все. Ми бачили, що не лише на фронти лютує війна і ковтав тисячі всіх нових і нових жертв: П. стражна рука сагас тисячі верстовід фронту. На позиції мордує стихійно, в загальнім пориві, узварзних, а тут—безборонних ницить поволі, ходючи, з усею цею жорстокістю, на яку може здобути ся дикар в аппетитами місіонера культури. Справді, сучасні воюючі народи дивують світ свою нечуваною енергією, витривалістю і видосконаленою технікою, але її дивують його способом, здавалось би, неможливо на нинішні часи, дикістю й гідотою.

Ст. Галак.

добром мечі і на майстерстві та геніальноті нашої загальної військової управи. Коли до цього долучиться так само випробуваний і досвідчений провідний політичний, то ми позбудемося малих і маловажливих як і великих турбот."

(Франкф. Цайт. в 1. листоп. веч.).

ШВАЙЦАРІЯ ВІДІХНУЛА.

Зі Швайцарії пишуть часописі: Тє, що сталося над Сочею, повзвяло цілі Швайцарії відіхнути. Від удачного переломання лінії [з боку німецько-австрійських військ над Сочею, зникла врингті небезпека перелому, або перемаршу через Швайцарію в заходу із півдня. Ця небезпека в тепер в одного боку, себто з заходу, та Швайцарія досить сильна, щоби ставити цьому опір. З того погляду може Швайцарія німецьким і австрійським героям з над Сочі зложити бажання з цілого серця.

(Франкф. Нахріт. в 2 лист. рано).

БРАК ВІДОМОСТЕЙ З ІТАЛІЇ.

Від понеділка немає ніяких безпосередніх звідомлень з Цюриху. В понеділок о 12. годині вночі замкнено всі італійські уряди поштові. Зі Швайцарії наспіли вісті, що в неділю в ранку проголошено стан облоги в королівстві Італії. Оголошення військових властей прибито на всіх залізничних станціях в північній Італії.

(Генер. Анцайгер в 30. жов. веч.).

ПЕРШИЙ КАБІНЕТ ПОЛЬЩІ.

Рада регентів Польщі, вложена в трох членів: князя Любомирського, гр. Острозького та еп. Каковського, вложила присягу. Краківська "Нова Реформа" подає вість, що рада регентів предложила правительству осередніх держав лісту кандидатів у кабінет, в которому президентом міністрів має бути гр. Тарновський, бувший австрійський посол Америці.

(Франк. Цайт. 1. листопаду рано).

ТИМЧАСОВЕ МІНІСТЕРСТВО В ІТАЛІЇ

"Daily Telegraph", і "Times" сповіщають в Риму, що на місце міністерства Бозелі має утворити симчасове міністерство під проводом Орлянда, аж до того часу, поки минеться тривога на фронті.

(Генер. Анцайгер в 30. жов. веч.).

ВІЙНА.

(Звідомлення осередніх держав).

На західній фронті був великий огонь у Фландрії, передовім в окрузі Dixmuiden, аж до ліса Houwouster. Під Poelkapelle відбито наступаючі компанії. Живий огонь тріав далі в Артоа, по обох боках H. Quentin. На правім березі Maasу здубили Німці 1200 м. окопів і захопили 200 Французів у полон.

Головні події далі відбуваються на італійській фронті. Там віднесли Німці велику победу. 14 армія генерала Белова осигнула велику побіду над річищою Talijeveto. Перший опір ставили Італійці під Сан Даніеле. Середина 14 армії вдала штурмом укріплений причілок Diamano. Вже у вітвірок увечері дійшли до залізничної станції Bodrio і зайніли II приступом. Тимчасом австрійські полки обсадили Пальменово і дійшли до Lutjana. Тим робом відтіли Німці під Kodrai, а Австрійці під Lutjanan переходи. Не лишилося нічого Італійцям, як підати ся. 60.000 Італійців зложи-

ло зброю. Кількасот гармат дісталося в руки побідників. Число полонених в теперішній італійській офензиві в 2 і 3 армії налічуєть поверх 180.000, а число гармат 1500. Італійці тікають на лінію Вернона-Падуа.

3 таборового життя.

— Генеральна Старшина. У вівторок, 31. жовтня, відбулося надзвичайне засідання Г. С., на якому обговорювалася спрача уладження таборового свята з нагоди річниці таборової конституції 7. листопаду с. р. Програму такого свята доручено виробити Президії Ген. С. в порозумінню з Т-во ім. М. Лисенка, а для виголосzenia реферату ухвалено запрости проф. Лепкого. Ф. І-ра.

— Т-во "Сільський Господар". В четвер, 1. листопаду, відбулося засідання заряду т-ва "Сільський Господар". Головною справою на цьому, як і на попередніх кількох засіданнях, було скликання загальніх зборів т-ва. Збори ці протягом останніх 2-х чи 3-х тижнів скликалися два рази, але не одного разу не відбулися через те, що не зійшлися члени. Однак, а огляду на те, що треба доповнити управу й намітити план дальніої роботи, се питання було підняті ще на цьому засіданні, й по довшій дискусії ухвалено скликати на понеділок 5. листопаду о 7. год вечера зходини т-ва, на яких і обговорюватиметься се питання, а також буде доповнена управа.

Крім цього, ухвалено купити бураків і дрогняних кліток для кріліків.

Під кінець засідання ухвалено продати всю капусту в клуб, лишивши собі для квашення на одну джку.

Л. Ч.к.

— Т-во старших бараків імені Ів. Мазени. В четвер 1. листопаду, відбулося засідання управи Т-ва в справі визначення для місячних загальних зборів Т-ва.

Загальні збори Т-ва ухвалено скликати на 7. листопаду о 3. год. по обіді.

— Т-во "Просвітіна Громада." Виїзди курсів, уладжувані т-вом "Просвітіна Громада" і перервані наслідком того, що наші люди були заняті роботою в полі, внові відкрито і вони відбуваються відповідно до давніше оголошеного плану.

— Курси для неграмотних. Як зауважено, заряд "Просвітіної Громади" має в пляні відкрити курси для неграмотних, які відбуваються ся кожного вечора. Оскільки курси унішлись більші в житті, то Іх належало б дуже радо повітати, бо між нашими Українцями в чимало людей неграмотних, які повинні би конче научити ся грамоти й пристати до дому вже як люди грамотні. А наша українська держава погребує конечно грамотних людей і тільки такі можуть й бути вправді корисні.

Т-кій.

ЖЕРТВИ.

На волинські школи.

Ком. Oppenheim. Ф. Вашенюк—50 ф., С. Тихор—50 ф., І. Фарафонцев—3 м., Н. Годик—50 ф., Т. Годик—1 м., А. Микитюк—1 м., П. Кіріченко—50 ф., Д. Яровий—50 ф., Г. Лісничий—50 ф., С. Рябокоровка—50 ф., М. Клещук—50 ф., Ф.

Голик—5 м., Я. Харченко—50 ф., І. Синько—1 м., К. Жереб—1 м. Разом . . . 16 м. 50 ф.

Ком. Hofbileber M. Близнюк—1 м. 10 ф.

На будову пам'ятника помер. тов.

Ком. Oppenheim. 5 м. 20 ф.

"Маленький Гурток"—4 м. 50 ф.

На пам'ятник пом. січ. т. Бабкові О.

Ком. Asslar. 30 м.

На хорих в лазареті.

Ком. Oppenheim. 11 м.

На Т-во "Воля".

Ком. Meudt. 3 м. 50 ф.

На т-во "Січ".

Ком. Holzappeller Hütte. . . 2 м.

Повідомлення адміністрації "Громадської думки".

Одержані гроші на часопис "Громадська думка" від таких команд і т. т.: Prust 1 м. 20 ф., Neu Barkoschin 40 ф., Marbach 60 ф., Siebchorf 1 м., 20 ф., Wolk 1 м. 20 ф., Mainz 1 м. 20 ф., Kom. M 2455—40 ф., № 12341—2 м., Glaserzele 10 ф., Biebrich 2 м., Rothenmoor 14 м. 70 ф., Göttersloch 40 ф., Michladden 15 ф., Georgensmünd 1 м. 15 ф., Zedlitz 4 м. 15 ф., Haiger (Nassau) 60 ф., Osbergspal. № 2560—30 ф., Breitscheid 30 ф., Gross Schierstedt 1 м. 20 ф., Hembach 40 ф., Amalienruk b. Siebmühle 1 м. 20 ф., Oberhof 40 ф., Dienburg 2 м. 40 ф., Oppenheim a/Rh. 1 м. 60 ф., Hofgut Prauenheim Frankfurt a/M. 1 м. 40 ф.

Dalheim № 1066. Гроші повертаємо Вам через Командантuru.

Alizey № 330. Таких книжок пока що не маємо. Коли будемо мати, то оповістимо у часописі.

Іван Сливенко. Оповістка за Вашого брата була поміщені у часописі; треба іраще слідити. Замовлення на часопис і книжки адміністрація виконує лише тоді, коли одержують ся гроші.

Bergerhachenburg, I. Пропенко; Nutzdorf № 11888, Ф. Мамалюк; Obendorf, В-штати гроші одержані.

Товариши! Просимо уважніше слідити за часописами, у котрих Вас помідомили за те все, про що залиште. Запам'ятайте, що все помідомлюється через часописи, а не приватними листами.

ТАБОРОВЕ СВЯТО

У середу, 7. листопаду 1917 р.,

відбудеться

в залі Народного Дому

ТАБОРОВЕ СВЯТО

з приводу роковин таборової конституції в такою

— ПРОГРАМОЮ:

1) Промова Президента Української Громади.

2) Орх. | "Ше не вмерла Україна".

3) Промова проф. Лепкого.

4) Спів. | "Молитва за Україну".

Лисенка. "Вже більше літ двадцять".

Колеска.

5) Промови.

6) Спів. | "В горах гром гуде".

Колеска.

7) Орх. | Українське попурі.

Марш.

— Вступ вільний.

Початок рівно о 8. год. вечора.

Генеральна Старшина.

ТЕАТР.

НАРОДНИЙ ДІМ у таборі ВЕЦЛЯР.

СЬОГОДНЯ, 4. ЛИСТОПАДУ 1917,

Музично-драматичним Товариством

ім. М. Лисенка

— буде виставлено:

"НЕВОЛЬНИК"

Драматичні малюнки у 5 епізодах в поемі

Т. Шевченка, перероб. М. Кропивницьким—зі співами й танцями.

Початок рівно о 7. год. вечора.

АНОНС! Готується до вистави:

"НАТАЛКА-ПОЛТАВКА"

Україн. оперета на 2 дії І. Котляревського.

Таборова книгарня

одержала і продає слідуючі нові книжки:

	Мар.	Фен.
1) Ведмедівська пошівня. Істор. оповід. 2) Про воздух. Попул.-наукове. В одній книжечці	—	20
Виріб вин овочевих. Як робити вина.	—	60
Войнаровський. Істор. поема. Перекл. з московськ.	—	75
Гетьман Мазепа. Історична розвідка.	—	30
Головні основи управи господарськ. ростин.	—	40
Для загального добра. Оповід. М. Коцибинського	—	40
На розпутті. Повість Б. Грінченка	—	90
Про урядження шкільного городу	—	90
Козачка, Чумак, Свекруха. Оповідання М. Вовчка.	—	40
Співомовки. С. Руданського	—	40
Як заскладати і провадити бібліотеки по селах	—	10
Управа садовини	—	50

Приймається передплата

на часопис "Полонених Українців" та бору Зальцведель

"Вільне Слово"

Часопис виходить що середи й суботи.

Вписувати можна в усі табори й на всі робітничі команди Німеччини й Австро-Угорщини.

ПЕРЕДПЛАТА НА МІСЯЦЬ КОШТУЄ: по сабором 50 ф., окрім числа 5 фен.

Пробне число висилати ся без плати.

Адреса Редакції: Lagerzeitung: "Freies Wort". Salzwedel-Kriegsgefangenenlager.